

היצר הוא אחד

ציור של המשורר רוני סומק

היצר הוא אחד

אדם נולד עם יצר אחד שמקבל ביטויים שונים. ואולם, אין זה יצר זה או אחר

מאת: משה מנשהוף

מאמר זה מאתגר את אחד היסודות המרכזיים בתפיסת עולמו של פרויד ובתורת הפסיכואנליזה שהוא מייסדה. כלומר, את התייחסותו של פרויד ליצר המיני כאל הכוח העיקרי שמניע את כל מעשיו של אדם. בניסיון זה המחבר טוען כי אכן יש יצר אחד ולו ביטויים שונים אך לא ניתן לומר כי היצר האחד הזה הוא היצר המיני.

היצר הוא מקשה אחת בעיקר מפני שהוא מולד. תינוק נולד עם יצר בלי שיש לו יכולת להבחין בביטויי השונים, שאותם ילמד מאוחר יותר. לטענה על אחידות היצר ביטויים ביהדות ובנצרות, אשר מתייחסים אל היצר כאל "יצר הרע", וכפי שפרויד טוען, רואים בכל מה שאנו מכירים כיצרים (כלומר היצרים השונים כגון יצר החיים, יצר הסקרנות או יצר התחרותיות) יצר מיני בלבד.

ובכן, אין כל סיבה להניח כי דווקא יצר המין הוא היצרים כולם. במאמר זה נטען כי היצר הוא מקשה אחת אולם לא ניתן לומר כי הוא יצר מיני או כל יצר ספציפי אחר. הביטויים השונים של היצר שמוכרים לנו כיצר מיני, יצר הישרדותי או יצר אחר הם תולדה של לימוד והעשרת התבניות המושגיות של האדם. לאור זאת, ננסה לענות על השאלה איך ניתן להתייחס אל היצר כאילו הוא מקשה אחת ומצד שני ליישב את הטענה הזאת עם היכרותנו עם יצרים שונים.

הסוגיה הנוספת שנתמודד איתה כאן היא אם היצר הוא תכנית פעולה מולדת כיצד הוא מתחדד או מתכהה. איך ניתן לומר למשל שהיצרים של פלוני שילדותו עברה עליו בסביבה קשה עזים יותר מאלה של פלוני שגדל בסביבה בטוחה ורגועה.

פרויד הציב את היצר המיני במקום מרכזי במשנתו והפך אותו לכוח המניע את כל מעשיו של האדם. כן הוא תרם רבות לקיבוע הטענה על מרכזיותו בחברה המערבית. אנו נבחן כאן מדוע מצד אחד פרויד צדק בכך היצר הוא מקשה אחת ומדוע לא ניתן להסכים עם כך שכל היצר הכללי הזה הוא יצר מיני.

בטקסטים ובתרגומים שונים המילים אינסטינקט ויצר משמשות לסירוגין באותה משמעות. פרויד משתמש בתורתו במושגים אינסטינקט מיני, דחף מיני מולד, תשוקה מינית מולדת או משאלות מיניות מולדות. המילה יצר יכולה להיות תרגום אפשרי לאינסטינקט כמו גם דחף או המושגים האחרים שהוזכרו. למרות המטענים התרבותיים היהודיים שיש למילה יצר לעומת אינסטינקט, דחף או תשוקה, עדיף להשתמש במילה יצר למשל כשאומרים "היצר מופעל באופן אינסטינקטיבי" במקום לומר "האינסטינקט פועל באופן אינסטינקטיבי".

כשמשתמשים במילה יצר יש להיות ערים למטענים התרבותיים היהודיים הללו, המוזכרים גם בקצרה במאמר זה, ולעיתים מתאים יותר להשתמש לפיכך במילה אינסטינקט, משום הנייטרליות שלה בהקשר זה עם זאת, בדיון אודות היצר, התשוקה, הדחף או האינסטינקט המיני לתפיסתו של פרויד, ישנה הצדקה מסוימת לשימוש במילה יצר בשל הקירבה שיש בתפיסה הכללית של פרויד מושג יצר בתרבות היהודית נוצרית.

האדם נולד עם יצר והוא מונע על ידי יצריו. אם זה ברגשותיו אם זה בתהליכי קבלת החלטות שלו ואם זה בתפקודו וביכולת הישרדותו בסביבת חייו. מרגע היוולדו הוא פועל על פי היצרים או האינסטינקטים שלו שהם תוכניות מולדות. הוא נהנה לספק את יצריו וסובל כשסיפוק

זה נמנע ממנו. הוא בוכה כשלא נעים לו מכל סיבה שהיא – למשל כשקר לו, כואב לו או כשהוא רעב. התגובה הבנויה שלו לאי הנעימות הזאת היא בכי ובהמשך הוא לומד באילו דרכים הוא יכול לדרוש את מבוקשו. במקביל, הוא שמח ונהנה כשהוא למשל יונק חלב ומשביע את רעבונו או מספק כל צורך אחר של היצר שלו.

תחילה ננסה להבין מה מהות היצר ומהיכן מקור היצרים השונים כפי שהם שמוכרים לנו.

מהו יצר?

המילה יצר בעברית משמעה אינסטינקט; דחף לא רציונלי; נטייה; חשק; או תשוקה. מילה זו מורה על תבניות של הוראות הפעלה המופעלות באופן אוטונומי, כלומר הוראות מולדות שאינן נלמדות. היצר הוא תכונה או תוכנית פעולה שמופעלת באופן אינסטינקטיבי. מכאן, השימוש החלופי במושגים יצר ואינסטינקט.

אספקט אחר בהגדרת היצר הוא פעולה שלא על פי החלטה מושכלת של האדם, אלא כביכול על פי החלטות עצמאיות אוטונומיות. אינסטינקטיבי, משמעו, דבר שנעשה על פי יצר או חוש טבעי (לעיתים חייתי) ולא מתוך מחשבה או למידה.

היצר מוגדר אפוא כמערך של פעולות מולדות, שאינן נלמדות. מקורו של היצר בהתפתחות האבולוציונית ומטרת כל היצרים היא באופן כללי להבטיח את הישרדותו ואת תפקודו של האדם. הגדרה זו יכולה להתאים גם לאינסטינקט, אנו אומרים שמנגנון מסוים הופעל באופן אינסטינקטיבי. מכאן שאותו מנגנון או תכונה או תוכנית פעולה יכולים להיקרא אינסטינקט וגם יצר. השימוש

במילה אינסטינקט בעברית מושאל מאנגלית ובא במקום המילה יצר, שהיא מילה מהמקורות ומציינת היטב את אותן התכונות ההתנהגותיות המולדות שמופעלות באופן אינסטינקטיבי. ההעדפה בשימוש במילה יצר או אינסטינקט, היא לפי ההקשר ולפי אופי הכתיבה ולא בהכרח משום השוני שבמשמעויותיהן.

היצר, כאמור, הוא דפוס התנהגות או תגובה מולדים שמופעלים באופן אינסטינקטיבי, ובמקורות היהודיים מופיע לרוב כיצר הרע שיש להתגבר עליו. תחילה נבהיר כאן את המילה יצר, ומקורותיה העבריים ובכך נראה אם ועד כמה המילה יצר מדייקת יותר מהמילה אינסטינקט ובאילו מצבים.

המילה יצר מופיעה לראשונה בספר בראשית שם נאמר:

וַיֵּרָא יְהוָה כִּי רָבָה רָעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ
וְכָל-יֹצֵר מְחַשְׁבֶּת לְבָבוֹ רָע כָּל-הַיּוֹם.
בראשית פרק ו פסוק ה'

המילה יצר מציינת כאן תכונות שליליות של האדם אשר אינו מתנהג כפי שנדרש ממנו. בהמשך אף אומר האל כי תכונות שליליות אלה מולדות, כי יצר לב האדם רע מנעוריו:

וַיֵּרַח יְהוָה אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל לְבֹבוֹ לֹא אֶסָף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה
בְּעֹבוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע
מִנְעֲרֵיוֹ וְלֹא אֶסָף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי
כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי.

בראשית פרק ח, פסוק כא

בציטוט שלעיל יש לשים לב להצמדה בין "יצר" ובין "לב האדם". היצר משויך ללב והוא מובחן מהשכל ומההיגיון שניתן לומר שמשויכים לראש. לאור זאת נקל להבין שרגשות שמבוססים על היצר מלווים בדרך כלל בתחושה פיזיולוגית. אדם הנמלא ברגש מסוים עשוי לחוש בפעילות לב מוגברות בהשפעת נוראדרנלין. אפשר שתופעה זו הביאה למחשבה שהלב הוא המקור ליצרים ולרגשות.

במקורות יהודיים וגם במקורות נוצריים ומוסלמיים, מציין לרוב היצר או יצר הרע כוח משחית הנטוע באדם, שיש להשתלט עליו. מעניין כי על פי המקורות הדתיים המונותאיסטיים האלה, יצר הרע מופיע לראשונה בגן עדן והוא היצר לדעת או יצר הסקרנות. עם זאת, הפועל "לדעת", במובנו המקראי, משמעו קיום יחסי מין.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת-חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד
אֶת-קַיִן

בראשית פרק ד פסוק א

במקורות האלה יצר הרע הוא בעיקר היצר המיני, ומכאן גם ההגבלות הרבות המוטלות על התנהגויות שקשורות ביצר מיני. השליטה ביצר המיני נחשבת כאמצעי שליטה באדם בכלל, ולכן – כאמצעי חשוב ומרכזי גם בשליטה ובשמירה על מסגרות דתיות או שמרניות. ואולי לשם כך, ברבים מהטקסטים הדתיים-המונותאיסטיים מקובל לפרש את יצר הרע כמייצג את השטן.

למרות כל הנאמר לעיל, אין ביהדות רק יצר הרע, ואין זה נכון לומר כי היצר הוא כינוי נרדף ליצר הרע. בטקסטים היהודיים מוזכר גם סוג של כוח הפנימי שמסייע לאדם

לגבור על היצר הרע. כיבוש היצר הוא מושג ביהדות העוסק בשליטה על יצר הרע של האדם והכנעתו. מידת ההשתלטות של האדם על יצר הרע שבו היא המבדילה בין אדם ישר וטוב לבין האדם החוטא.

איזה הוא גיבור הכובש את יצרו

מסכת אבות, פרק ד' משנה א'

עם זאת, גם כשמדברים על היצר בתור היצר הרע, יש מקומות בהם רואים גם את הטוב שבו, ככוח שמניע את האדם לפעול ולהתקדם.

ללמדך שאילולי יצר הרע לא בנה אדם
בית ולא נשא אשה ולא הוליד בנים, שכן
שלמה אומר: "כי היא קנאת איש
מרעהו."

מדרש קהלת רבה פרשה ג, טז

גם אנשים שאינם דתיים משתמשים במונח "יצר הרע". גם אלה לרוב מייחסים את יצר הרע לתכונה שאין מצליחים להשתלט עליה. בקרב אנשים לא דתיים, כל אחד רואה ביצר הרע משהו אחר. לדוגמה, הנה אישה שמסבירה מהו יצר הרע בעבורה:

יצר הרע זה שכשאת פותחת את
המקרר, רואה שם עוגה, יודעת שאסור
לך לאכול כי יש בה המון סוכר ושהיא
משמינה, אך כאילו משהו משתלט עליך
ולמרות הכול את חותכת חתיכה
מהעוגה ואוכלת.

אפשר להסביר כי בשעה שאישה זו עומדת מול המקרר הפתוח, היא משקללת בין סוגי המידע שבתודעתה; אלה השכליים ואלה הרגשיים. מן התיאור שלה מבינים כי התכנים הרגשיים של ההנאה והשמחה שאכילת העוגה יכולה להסב לה, מכריעים את החלטתה ופעולתה. כלומר, אותו "יצר הרע" שלה אינו אלא תכנים רגשיים על אודות הנאה ושמחה, אשר נראה כי הם גוברים אצלה על התכנים השכליים על אודות ריבוי סוכר בגוף והשמנה שיכולים לבוא בעקבות אכילת העוגה. היא חשה כאילו משתלט עליה איזה כוח באותו רגע. ניתן להניח כי הסיבה שהתכנים האלה גוברים קשורה להפרשת מוליכים עצביים הקשורים להנאה ולשמחה אשר מעצימה את משקלם היחסי של התכנים הרגשיים האלה. מאוחר יותר, כשאין הפרשת מוליכים עצביים של הנאה ושל שמחה – משקלם היחסי של התכנים השכליים גובר והיא לא מבינה איך הרשתה לעצמה שוב לאכול מן העוגה.

היצר איננו רק מיני

היצר, שלרוב נראה לנו כמשהו שלילי שעלינו להשתלט עליו, אינו בהכרח רע. בסופו של דבר יצרים נועדו לסייע לתפקוד האדם ולהישרדותו. יהיה זה אבסורד לכנות כל הנאה או שמחה "יצר הרע". זאת ועוד, לא יהיה נכון לצבוע את כל היצרים בצבעו של יצר מסוים – למשל יצר מיני. שכן מגוחך לומר כי אדם שפועל להציל את חייו ברגעים שבהם נשקפת להם סכנה ממשית, פועל על פי יצר המיני שלו ולא היצר הישרדותי.

פרויד הציב את היצר המיני במקום מרכזי והפך אותו לכוח המניע את כל מעשיו של האדם כמו כן הוא תרם רבות לביסוסה וקיבועה של טענה זו בחברה המערבית, ולא יהיה לגמרי מופרך להניח השפעה של ראייה יהודית-נוצרית על פרויד כאשר הציג את היצר המיני בתור היצר העיקרי, אם לא היחיד.

אולם, כאמור למרות הטענה שמובעת כאן, כי האדם נולד עם יצר כללי אחיד, לא ניתן לאפיין את היצר הכללי הזה כיצר מיני, כפי שלא ניתן לאפיין אותו באף אחד מהיצרים האחרים כפי שהם מוכרים לנו. זאת ננסה להסביר כאן.

יצר כללי אחיד ולו ביטויים שונים

יצר האדם הוא מקשה אחת שמקבלת ביטויים ומשמעויות שונים. היצרים מולדים. אצל תינוק אין יצר הסקרנות, יצר החיים, יצר התחרותיות ולא יצר מיני כשהם לעצמם. אצלו קיים יצר שמכוון אותו בתגובותיו האינסטינקטיביות. רק לאדם שצבר ידע שבעזרתו הוא יכול לתת משמעות, יכולה להיות היכולת לתת משמעות לביטויים שונים של היצר. כלומר, הוא יוכל להבחין בין יצרים שונים, או בעצם להיות בעל יצרים שונים.

תינוק אינו יכול לזהות יצרים שונים, כפי שאינו יכול לזהות את מה שהוא רואה בתור שולחן, כי לא רק שאין הוא מבין את משמעות המילה שולחן, הוא אינו מבין מה זה שולחן. הוא חש רק את הנעימות או אי-הנעימות הכרוכות במגע עם השולחן, ומגיב בהתאם. תינוק אינו יכול להבחין בין היצרים השונים כי חסרים לו התכנים הנלמדים והנרכשים שקיימים אצל האדם הבוגר המאפשרים לו

לזהות יצרים שונים ולתת להם משמעות מינית, הישרדותית או אחרת. כשהתינוק רעב, הוא בוכה; וכשהוא יונק, הוא מרוצה ונהנה. כשהוא משחק ומגלה קשר בין צליל מסוים והפלת חפץ – הוא נהנה ורוצה להמשיך; וכשמונעים זאת ממנו, לא נעים לו והוא בוכה.

ובכן, יצר הוא מקשה אחת, והוא מכלול תוכניות או החלטות אוטונומיות שמופעלות כתגובה למשמעות מסוימת או משמעויות מסוימות המעוררות תגובה זו. ליצר ביטויים שונים לפי ההקשר או הנסיבות שבהן האינסטינקט מופעל. אולם, על אף שהיצרים במקורם הם מקשה אחת, שמקבלת ביטויים שונים, אותו מקור עצמו אינו מזוהה כיצר מסוים; לא יצר מיני ולא יצר אחר. יצר יכול להיות סך כל הביטויים שלו ביחד, וכל אחד מהם לחוד.

ליצר ביטויים שונים שאנו מכירים בתור היצר המיני, יצר ההישרדות, יצר הסקרנות, יצר הנקמה, יצר התחרותיות, היצר להצליח, יצר החמדנות ועוד. אדם לומד להבחין ולהבדיל בין היצרים השונים שלו עצמו ובין היצרים שלו ושל אחרים. הפנמת תכנים הקשורים למשמעויות היצרים השונים היא פועל יוצא של תרבות שבה האדם גדל. כלומר, האדם מבדיל בין הביטויים השונים של יצרים לפי ההתפתחות והלמידה שלו, ומפתח את משמעויותיהם על פי הנסיבות כפי שהוא תופס אותן, והידיעות שיש לו על אודות היצרים שמתקשרים אל אותן הנסיבות. אם היצר מתעורר על רקע משיכה מינית – הוא מקבל משמעות של יצר מיני, וכך הלאה.

חידוד והתקהות היצר

אנו אומרים אפוא שבבסיסו היצר הוא מקשה אחת, והוא מקבל ביטוי וצביון שונים לפי ידיעות האדם והנסיבות שהוא מצוי בהן, וכמובן לפי האופן שהוא מבין אותן. לכן, אף על פי שבני האדם כולם נולדים עם יצר שהוא מקשה אחת – אצל אדם בוגר ניכרים הבדלים לא רק בסוגי יצרים אלא גם בעוצמת התגובות היצריות שלהם. הבדלים אלה מתחדדים או מתקחים על פי ניסיון החיים וסוג התכנים שבני האדם נחשפים אליהם.

אנחנו אומרים לפעמים על פלוני שהוא מונע בידי יצרים ודחפים או שהוא אדם יצרי ואימפולסיבי. הכוונה היא שאצלו הביטויים של האינסטינקטים או היצרים שונים מהמקובל אצל אחרים באותה חברה. בדרך כלל מתכוונים ליצירות מינית, אך יש גם יצירות בתחומים אחרים כמו בהישגיות וקידום בקריירה.

כפי שיש אנשים יצריים במיוחד – יכולים להיות גם אנשים, שבהשוואה לאחרים בקבוצה, יהיו הרבה פחות יצריים. אנו אומרים לפעמים על אדם מסוים שהוא קר מזג ופועל על פי שיקולים הגיוניים בלבד, כאילו אין לו יצרים.

יש עוד מקרים שבהם בולט השוני ביצירות של בני האדם. אנו נוהגים לייחס אינסטינקטים מחודדים לאנשים החיים בטבע הפראי או אומרים לעיתים על פלוני שיש לו אינסטינקטים חייתיים, או שהוא בעל אינסטינקטים עזים. במקרים כאלה מתכוונים לומר כי אדם זה מתגונן היטב ויודע לשרוד בכל מצב. בחיים המודרניים אנו משתמשים בביטויים דומים גם כדי לתאר אדם שלמרות הקשיים שבדרכו, מצליח לשרוד ולהתקדם בקריירה שלו. הכוונה היא כי בכל פעם שהוא נתקל בקושי הוא מגיב מתוך דחף אינסטינקטיבי במטרה למנוע פגיעה בקידומו. זוהי, מעין תגובה הישרדותית הדומה לתגובות הישרדותיות בחיים

בג'ונגל. כלומר, אנו מתאימים את תגובתנו ההישרדותיות בעולם העירוני, המודרני, לזו של אדם שחי בג'ונגל.

הדוגמאות הללו אכן מראות שיצרים של האדם יכולים להתחדד או להתקשות בהתאם לניסיון החיים שלו, לסביבה שבה גדל ולתכנים שהוא נחשף אליהם. זאת, על אף שיצרים הם סוג של תגובות התנהגותיות מולדות.

נסיבות מסוימות יכולות לעורר אצל אדם את היצר המיני למשל, ואולם ייתכן שבאותן נסיבות היצר המיני לא יתעורר אצל אחר ואפילו לא אצל אותו אדם בזמן אחר. כך גם לגבי התעוררות יצר תחרותי או כל ביטוי אחר של יצר במקום העבודה, במשפחה או אף בעת הסכנה. אין זה מובן מאליו להניח שינויים והבדלים כה חדים במנגנונים מולדים, ועוד פחות מכך – להניח הבדלים התלויים בנסיבות משתנות. יש להניח כי השוני איננו במנגנון של היצר עצמו אלא במשמעות הניתנת לתגובה לתוכן מסוים. כלומר, המנגנונים היצריים המולדים אינם משתנים, זיהוי המשמעות שמהווה טריגר, הוא שמשתנה. השינוי טמון בשאלה אם המשמעות הראשונית, שהיא בבחינת טריגר, תעלה או לא תעלה לתודעה בנסיבות מסוימות.

לתינוק שנולד אין משמעויות נרכשות וכל פעולותיו יהיו מונעות על ידי היצר שלו (האינסטינקטים). היצר מתעורר כתגובה למשמעות שבתודעה. אצל תינוק גירוי חושי משתקף בתודעה ומעורר את היצר. אם זה הגירוי הלא נעים שהוא חש בהיוולדו (מכת הקור על העור) ואם זה גירוי כתוצאה מכך ששמו משהו בפיו. היצר שמתעורר מעורר מנגנונים פיזיולוגיים ואיתם תגובות מולדות שמופעלות באופן אוטונומי.

ככל שאדם מעשיר את ידיעותיו, הוא לומד להבחין באספקטים שונים והמשמעויות שהוא נותן מורכבות יותר. כלומר, בהתפתחות ולמידה אדם צובר ומעשיר את ידע

העבר שלו ובדרך זו מעשיר את תפיסותיו. תינוק שלפניו שולחן רואה רק כתמי אור בגוונים שונים אך עם התפתחותו לומד לתת להם משמעויות שונות שמרכיבות את התפיסה של ראיית השולחן. למשל, הוא רואה שולחן, יודע את צבעו, גודלו, צורתו, מרקמו ואת המרחק ממנו. בדומה לכך, גם בתפיסה של מצבים בהם מופעלים מנגנונים יצריים. הוא מכיר את המורכבויות שבמצבים השונים ואף לומד לא לפעול כל הזמן לפי האינסטינקטים שלו. אולם, אותם מנגנונים אינסטינקטיביים נשארים ופעולתם חיונית בהחלטותיו ובתפקודו.

כלומר, בצד משמעויות שקשורות ליצוריו יהיו לו משמעויות שאינן קשורות אליהם אלא לכושר החשיבה שלו. מכאן, החלטותיו יהיו מושפעות גם מתכנים חשיבתיים. כאן אנו מחפשים מה מפעיל את היצר. מתי אדם מפעיל את היצר שזה יכול ליצירת תכנים שקשורים אליו בתודעה?

אצל תינוק שזה עתה נולד, כל גירוי שמשתקף בתודעתו מפעיל את היצר שלו. בהמשך כשידיעותיו יהיו עשירות בתכנים שונים, היצר יופעל במצבים מסוימים. אדם ממשיך להגיב על פי אותו תהליך בסיסי, כשהוא מגיע להבנה שיש להפעיל את היצר, אולם לא כל דבר מפעיל את היצר. היצר מופעל כשישנן משמעויות שיכולות להיות קשורות לאותן תגובות בסיסיות ומולדות. במורכבות המשמעויות של אדם, נעשה הזיהוי הזה אינדיבידואלי וגם אחרי התעוררות היצר, עצירת היצר או נטייה לכיוון היצר גם הן אינדיבידואליות.

אצל תינוק תגובות אינסטינקטיביות (הפעלת היצר) מתעוררות לפי מה שמסב לו נועם או סבל, וזהו הבסיס להתעוררות היצר גם כשהוא גדל. המשמעות שמעוררת את היצר היא מרכיב מידע שבתוך מכלול מרכיבי מידע על אודות נושא מסוים. ישנם תכנים מסוימים שמקושרים

לאותו טריגר וכשהם בתודעת האדם הם יכולים לעורר את הטריגר ליצר. כלומר, הטריגר הוא סוג מידע שהוא נשלף לתודעה כמו כל מידע אחר שאדם נזכר בו. קישור למה שבתודעה מושך אותו מעולם ידע העבר. ומכאן הפעלת היצר והמשך השפעתו אחרי שהופעל תלויים בידע העבר של האדם.

מכאן, ניסיונו של האדם (שחיי בסביבה עוינת למשל) מעשיר את הקישורים שיכולים להגיע אל אותו טריגר, להעלותו לתודעה ועל ידי כך להפעיל את המנגנון הפיזיולוגי של היצר. ככל שיהיו לאדם קישורים רבים יותר הסבירות הסטטיסטית עולה. ניסיון זה גם מאפשר לאדם לפתח ולהעצים את היצר לאחר שהתעורר או לנטרלו.

כלומר, לאחר זיהוי הטריגר והפעלת המנגנון היצרי, אדם "צובע" את היצר לפי הנסיבות ליצר זה או ליצר אחר, וגם קובע את עוצמת השפעתו. אצל אחד – הקישורים לתכנים שמתקשרים ליצר ולנסיבות (ליצר המסוים שמזוהה לפי הנסיבות כפי שנתפסות על ידי האדם) מעצימים עוד את השפעות של היצר בהעלותם לתודעתו עוד ועוד תכנים שקשורים אליו וכך משפיעים ומכריעים את החלטתו ואת פעולתו. לעומת זאת, אצל אחר, גם כשעולה הטריגר ואף היצר מופעל, התפתחותו יכולה להיעצר או יוגבל. זהו ההסבר לשוני, להבדל בעוצמה או התקוות היצרים אצל אנשים שונים ואצל אותו אדם במצבי עניינים שונים.

אינדיוידואליות של יצרים

עוצמת היצרים או האינסטינקטים וצביונם משתנים כאמור מאדם לאדם. הם גם משתנים בכל גיל על פי ההתפתחות והלמידה של האדם. יצרים או אינסטינקטים בילדות שונים מאלה של אנשים בוגרים. הצביון של יצרים מקבל משמעויות אחרות אף אצל אנשים מתרבויות שונות. גם באותה חברה ותרבות אנשים מעניקים משמעויות שונות ליצרים, על פי הידיעות והתכנים שרכשו במהלך חייהם. מכאן שליצרים יש ביטויים אינדיוידואליים, על אף שבמקורם הם מולדים ואמורים להיות דומים אצל כל בני האדם.

כאמור, יצר המין, יצר הסקרנות, יצר ההישרדות, יצר הנקמה ויצרים אחרים הם ביטויים שונים של היצר הכללי. כלומר, היצר הוא אחד ומקבל משמעויות שונות בהתאם לנסיבות ולפי ידיעות שרכש האדם. משמעות בסיסית ראשונית, שהיא מעין טריגר, מפעילה את המנגנונים הפיזיולוגיים ואת הערכה של הוראות הפעלה התנהגותיות מסוימות. אצל תינוק טריגר מופעל כשהוא חש אי נעימות כלשהי – קר לו, כואב לו או שהוא רעב. בכל אחד מהמצבים האלה אינסטינקטיבית הוא מגיב בבכי. לעומת זאת כשהוא יונק ומרווה את רעבונו הוא נהנה ושמח. מכאן, אפשר לומר כי הרגשות (הנאה, שמחה, סבל או עצב) ורגשות (כמו כעס או פחד) יתפתחו על רובד יצרי זה.

אצל ילד קטן כאב פיזי עשוי לגרום לבכי, אולם אצל אדם בוגר אותה משמעות ראשונית או בסיסית, שמהווה טריגר, עולה לתודעה דווקא בהקשרים של מקרה עצוב שקרה, המעורר אצלו בכי. וכאן עשויים להתגלות שינויים מהותיים כפועל יוצא של ניסיון חיים וההקשר התרבותי של האדם. ניסיון חיים והקשר תרבותי הם המקור לביטוי האינדיוידואלי של יצרים.

זיהוי המשמעות של הטריגר שמעורר את המנגנונים היצריים אינה בשליטת האדם כמו כן, המנגנון עצמו גם הוא מופעל באופן אוטונומי. תהליך זה אינו בשליטת האדם ואינו רצוני, למרות היותו תהליך תפיסתי-קוגניטיבי. כלומר, אף על פי שהפעלת המנגנון הפיזיולוגי של היצר איננה בשליטת האדם, היא איננה תגובה מוטורית לגירוי, כמו רפלקס, אלא זוהי תגובה לתפיסות של האדם. עם זאת, לאחר עוררות התגובות היצריות, האדם הוא שמעצים או ממזער אותן.